

Палига Є.М., Базилюк В.Б.

ІНСТИТУЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

У статті охарактеризовано інституційно-економічні особливості розвитку видавничо-поліграфічної діяльності України та її регіонів. Окреслено важливу роль обґрунтування інституційної теорії як вагомій складової розвитку видавничо-поліграфічної діяльності, оскільки вона має у розпорядженні потужний методологічний інструментарій для проведення подальших досліджень у трансформаційному суспільстві, сприяє, через застосування міждисциплінарного підходу, розгляду впливу на соціум різноманітних соціально-економічних, політичних, ідеологічних та інших факторів. Розглянуто основні течії в інституційній теорії, зокрема традиційний інституціоналізм, неоінституціоналізм та нова інституційна економіка. У процесі дослідження подано етапи становлення і функціонування видавничо-поліграфічної діяльності, а також чинники впливу на забезпечення перспектив зростання досліджуваної сфери.

Ключові слова: інституційно-економічні особливості розвитку, видавничо-поліграфічна діяльність, історичні традиції та інститути, приватні підприємства.

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки України потребує формування дійової системи кардинальних змін, а отже, значної трансформації основних процесів, що відбуваються в країні. Це, своєю чергою, потребує теоретичного обґрунтування як самих шляхів стратегічних змін у суспільстві, так і конкретних економічних механізмів їх впровадження, що підтверджено у наукових працях Л. Абалкіна [1].

У цьому аспекті, на нашу думку, значну увагу слід приділити інституційній теорії, адже сьогодні саме вона має у розпорядженні потужний методологічний інструментарій для проведення подальших досліджень у трансформаційному суспільстві, сприяє, через застосування міждисциплінарного підходу, розгляду впливу на соціум різноманітних соціально-економічних, політичних, ідеологічних та інших факторів, справляючи при цьому також вагомий вплив на розвиток різноманітних видів економічної діяльності, в тому числі на видавничо-поліграфічну справу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний етап становлення економічної теорії характеризується наявністю значної кількості праць, присвячених вирішенню питань забезпечення розвитку складних соціально-економічних систем – серед них можна виокремити дослідження С. Меткалфа, Р. Нелсона, С. Уінтера, Дж. Ходжсона та інших.

© Палига Євген Миколайович, д.е.н., професор кафедри підприємництва та маркетингу, Українська академія друкарства

Базилюк Володимир Богданович, к.е.н., доцент кафедри підприємництва та маркетингу, Українська академія друкарства

В інституційну теорію першим поняття «соціально-економічна еволюція» увів її засновник Т. Веблен, обґрунтувавши принцип «кумулятивної причинності», відповідно до якого економічному розвитку характерний причинно-наслідковий зв'язок із різними економічними явищами, які підсилюють дію одне одного.

Слід зазначити, що теорія Т. Веблена основну увагу приділяє поведінковим аспектам економічних суб'єктів, а от його послідовники У. Мітчелл і А. Берне розвинули цей підхід у напрямі вивчення особливостей економічних ділових циклів, що залежать від прагнень до максимізації прибутку, потребують наявності державного регулювання економіки та розвитку фінансової системи.

Значна кількість робіт, що вийшли у світ наприкінці ХХ – на початку ХХІ стст., свідчить про зростаючий інтерес до вивчення теорії економічного зростання крізь призму сформованих історичних традицій та інститутів. Так, один із найвідоміших представників нової інституційної теорії О. Вільямсон зазначає, що на глибших, порівняно зі звичайною господарською діяльністю, рівнях формуються політико-економічні структури, які обумовлюють правила функціонування окремих суб'єктів. Автор вважає, що, наприклад, правам власності має приділятися в економіці більш фундаментальна увага порівняно із поточними операціями, яким належить важлива роль у класичній та неокласичній теоріях.

Сучасна інституційна теорія, найбільш яскравими представниками якої є О. Вільямсон, Х. Демсец, Р. Коуз, Д. Норт та інші, вивчає перспективи економічного розвитку за допомогою інститутів та інституційних угод. Так, Д. Норт

вважає, що інституційні зміни відбуваються під дією ендогенних та екзогенних факторів, раптово, на основі хаотичної взаємодії окремо взятих суб'єктів господарювання, що спричиняє трансформацію неформальних правил – і цілеспрямовано, наприклад, за допомогою інституту держави, змінюються формальні правила гри. Механізм спадковості формується під впливом залежності наявних інституційних нововведень від особливостей попереднього розвитку, досвіду, соціальних колективів, традиції та суспільства загалом, а сам процес відбору реалізується через конкуренцію за допомогою виявлення ефективніших інститутів, які створюють більшу додану вартість.

Значна кількість праць підтверджує вплив інститутів, зокрема прав власності, на економічне зростання за допомогою емпіричних досліджень. Так, автори Х. Сала-і-Мартін, С. Кнаск та Ф.Кеефер розробили емпіричні моделі зростання на основі проксі-змінних та дійшли висновку про ключову роль інститутів, а саме незахищених прав власності, в економічному зростанні. Крім того, на їх думку, інститути відіграють ширшу, порівняно із залученням інвестицій, роль – вони забезпечують економічне зростання, навіть за умов відсутності інвестиційного ефекту. Схожі результати були отримані у колективній праці під керівництвом К. Клейга. Автори досліджували особливості впливу інститутів на економічне зростання та інвестиції за допомогою міждержавного аналізу з використанням великого масиву прямих і непрямих індикаторів та виявили негативні тенденції впливу неякісних інститутів на рівень економічного зростання та інвестицій.

Сьогодні інституціоналізм набуває подальшого розвитку в працях Р. Ріхтера, Е. Фуруботна та інших у вигляді нової інституційної економічної теорії. Однак, на нашу думку, значною проблемою сформованого методологічного апарату нової інституційної теорії залишається недостатній ступінь її розвитку на регіональному рівні чи в межах окремо взятої галузі. Підтвердження такого припущення можемо знайти в праці Р. Ріхтера, який зазначає, що сфера застосування нової інституційної економічної теорії залишається на сьогодні досить обмеженою на рівні галузевої економіки.

Однак, незважаючи на значні доробки із зазначеної проблематики, додаткових досліджень потребують окреслення інституційно-

економічних підходів до формування перспективного розвитку української видавничо-поліграфічної діяльності.

Метою статті є обґрунтування інституційно-економічних основ розвитку видавничо-поліграфічної діяльності в Україні та її регіонах.

Результати досліджень. Проведені дослідження сучасних напрацювань інституціоналізму дають можливість стверджувати про його значну міждисциплінарність та сформовану на її основі ідейну багатогранність. Так, інституціоналізм, з одного боку, дав можливість розширити дослідницький апарат, а з іншого – зробив предмет аналізу надзвичайно широким, що призвело до внутрішніх суперечностей в рамках самої інституційної теорії та ускладнило і непростий її аналіз.

Такі тенденції можуть бути зумовлені тим, що відбувається постійна інтеграція у інституціоналізм концептуальних основ різних наукових підходів та теорій, що значно розширює коло його досліджень. Застосовуючи той чи інший методологічний інструментарій інституційного аналізу, науковці потрапляють під вплив різноманітних складових – економічної, психофізичної, соціологічної та юридичної, що часто зумовлює суперечності у дослідженнях. Про доцільність такого припущення свідчить і те, що в теорії співіснують доволі відмінні за своєю суттю трактування базових інституційних категорій, зокрема, це стосується і самого поняття «інститут».

Західні науковці розрізняють три основні течії в інституційній теорії: традиційний інституціоналізм; неоінституціоналізм та нову інституційну економіку.

У рамках інституційної теорії значна кількість праць присвячена її базовому поняттю – інституту. Проте, зважаючи на важливість цієї категорії, виникає постійна потреба більш докладного та глибокого осмислення феномена інституту в соціально-економічній системі держави. Згідно з аналізом різних течій інституціоналізму, а часто і праць науковців, які демонструють один напрям, можна побачити не завжди схожі за своєю суттю підходи до визначення цієї категорії.

Більшість науковців дотримуються думки, що інститут – це сукупність правил, стійких норм (формальних і неформальних), які упорядковують взаємодії між суб'єктами. В основі такого припущення містяться праці всесвітньо відомих вчених, що спричинилися до розвитку та поглиблення інституційної теорії (рис. 1).

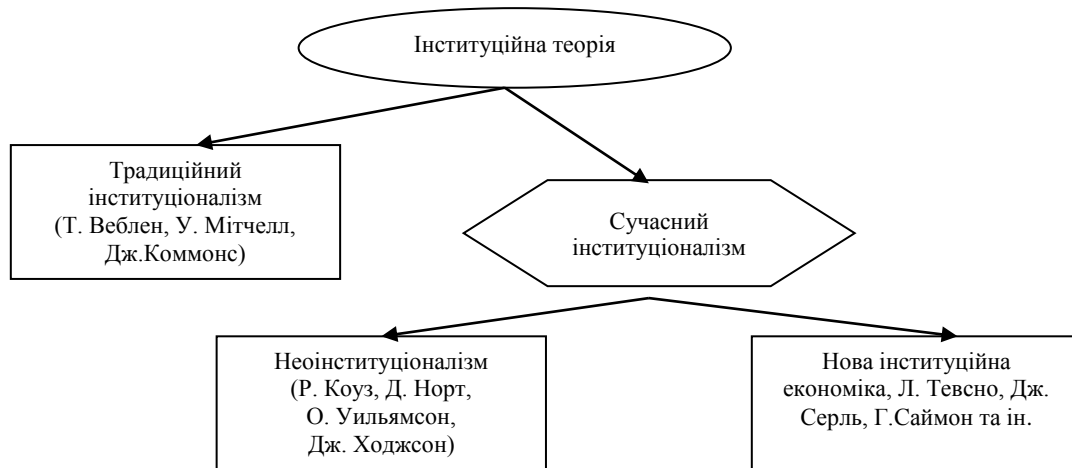

Рис. 1. Класифікація західних інституційних течій

Підбиваючи підсумки праць науковців, слід зазначити, що потрібно провести дослідження, які б стосувалися становлення та розвитку базових інститутів ВПД і їх впливу на економічне зростання діяльності [2].

На початку 90-х рр. минулого століття в економіці та її секторах почали формуватися нові ринкові інститути. Водночас відбувалися кардинальні інституційні зміни, що стосувалися інститутів держави, власності, безпеки, соціальних та політичних змін. За відсутності цілісної програми переходу до ринку відбувалися швидкі процеси руйнування старих зв'язків та вкрай повільне формування нових, що спричинило значне погіршення умов функціонування більшості структур ВПД. Одночасно з цим відбувся розрив зв'язків з колишніми союзними республіками, що спричинило відсутність сировини (особливо паперу). Наявна до цього система державної оптової торгівлі та розповсюдження була зруйнована, а нові інфраструктурні інститути ще не сформувалися. Система державного регулювання підприємств ВПД не чинила істотного впливу і не мала засобів для управління великою кількістю підприємств, які перебували у власності держави. Усі ці чинники зумовили значний занепад великої кількості видавничо-поліграфічних підприємств, що не мали належного матеріально-технічного забезпечення і, як наслідок, не могли випускати конкурентну продукцію.

Пострадянський період становлення і функціонування ВПД характеризувався поетапними ринковими трансформаціями, що істотно впливали на розвиток діяльності. Так, дослідники розвитку ВПД після здобуття Україною незалежності виділяють чотири основних періоди перетворень із характерними для кожного з них особливостями.

Для першого періоду (1991 – 1994 рр.) були характерні позитивні зміни щодо створення ринкових інститутів, формування механізму взаємовідносин між виробниками та споживачами видавничо-поліграфічної продукції, зародження основ конкуренції, розвитку інституту власності та пов'язаних із ним приватизаційних процесів. Проте цей період характеризувався руйнуванням притаманного плановій економіці державного регулювання та водночас відсутністю нових інституційних основ регулювання діяльності ВПД. Занепадом частини інфраструктурних інститутів, а саме розпадом розгалуженої системи книгрозповсюдження, припиненням партнерських відносин із підприємствами колишніх союзних республік, що здійснювали постачання матеріалів і обладнання, спадом виробництва у суміжних галузях промисловості.

Так, зародження нових інститутів не спричинило достатнього позитивного впливу на ВПД у цьому періоді, а переважали негативні чинники, які призвели до значного зниження обсягів випуску та реалізації видавничо-поліграфічної продукції.

На другому етапі (1995 – 1996 рр.) відбувалися подальші негативні тенденції, пов'язані зі зниженням обсягів виробництва, посиленням негативних чинників впливу слабкорозвинутих ринкових інститутів, а саме – з незахищеністю слабого внутрішнього виробника від зовнішніх експансій через лібералізацію імпорту, контрабандне ввезення в Україну імпортової видавничо-поліграфічної продукції.

Неналежне функціонування фінансових інститутів, відсутність відповідної кредитно-фінансової системи зумовлювало постійне зростання цін на продукцію діяльності, насамперед через інфляційні процеси, а недосконалу фіскальну

політика, зокрема введення високої ставки податку на додану вартість, призвела до подальшого нагромадження негативних наслідків у ВВП.

Для третього періоду (1997 – 1999 рр.) було характерне поглиблення кризи розвитку, нестабільності, передусім через відсутність системності при проведенні інституційних перетворень. На цьому етапі відбулося запровадження деяких механізмів з підтримки видавничо-поліграфічних структур, надання пільг книговидаванню, активізація правового регулювання функціонування суб'єктів ВВП. Однак, як уже зазначалося, ці трансформації і зміни не мали цілісного характеру, а окремі позитивні зрушення нівелювалися бездіяльністю та прорахунками в інших напрямках діяльності.

Лише на четвертому етапі (2000 – 2006 рр.) відбулася стабілізація ринку, розвиток та законодавче регулювання інституту власності спричинили зростання кількості приватних структур, сприятлива кон'юнктура та становлення інфраструктурних інститутів забезпечили високі темпи зростання реалізації продукції.

Водночас відбувалося істотне збільшення кількості приватних підприємств, які постійно технічно розвивались, та освоєння нових технологій. Через фінансові інститути залучали необхідні для цього кошти, збільшуючи при цьому обсяги реалізації продукції, прибутку, розширюючи асортимент, підвищуючи свою конкурентоспроможність та ВВП загалом.

Загальний розвиток економіки спричинив суттєве збільшення випуску пакувальної та етикетної продукції, вимоги до якості та фарбовості якої зростали щоденно, а отже забезпечували подальший розвиток діяльності, темпи зростання якої істотно випереджали загальнонаціональні темпи розвитку економіки.

Зважаючи на часові рамки досліджень вищезазначених авторів, власні дослідження та спостереження, вважаємо доцільним доповнити ретроспективу функціонування та інституційного розвитку ВВП за період незалежності п'ятим етапом (з 2007 р. і до сьогодні). Для цього етапу характерна стагнація розвитку з поступовим відновленням негативних тенденцій спаду [3].

Сьогодні відбувається перенасичення ринку видавничо-поліграфічних послуг одночасно із зменшенням його місткості внаслідок тривалої кризи, що призвело до посилення конкуренції і, як наслідок, до зникнення певної кількості підприємств з ринку.

Негативний вплив на функціонування ВВП на цьому етапі мали фінансові інститути, відбулася значна девальвація національної валюти, що

спричинила неможливість деяких підприємницьких структур обслуговувати свої кредитні зобов'язання, спостерігалось постійне зростання вартості обладнання і матеріалів, які через нерозвиненість інфраструктурних інститутів експортувалися з-за кордону і їх вартість залежала від курсу іноземної валюти. Криза банківського сектора значно ускладнила залучення коштів на розвиток, через зниження попиту та високі відсоткові ставки.

Інститут власності через недосконалість чинного законодавства, корумпованість влади і судів піддавався постійним рейдерським атакам тих підприємств, які демонстрували високі фінансові показники або володіли цінними активами у вигляді приміщень чи земельних ділянок. Держава у вигляді Державної акціонерної компанії (ДАК) залишила напризволяще близько 30 видавничо-поліграфічних підприємств, які входили до її складу, що своєю чергою зумовило припинення діяльності деяких з них.

Відсутність комплексної державної політики з підтримки вітчизняної ВВП зумовило значні проблеми в інформаційному полі країни, наслідком чого стала поразка в інформаційній війні з Російською Федерацією щодо подій Революції Гідності, анексії Криму та масових заворушень на сході країни.

Для систематизації інституційних змін, що відбулись у ВВП подано порівняння характерних їх особливостей у плановій та ринковій економіці.

Сучасні реалії свідчать, що суб'єкти видавничої справи і поліграфічної діяльності, науково-дослідні, постачальницькі та збутові структури мають свою мету, завдання, інтереси, пріоритети, які не завжди збігаються, а подекуди суперечать одне одному, що зумовлює сповільнення інституційного розвитку ВВП. Відповідно до цього часто виникала ситуація, коли кожен із суб'єктів господарювання в регіоні прагнув якнайменше залежати від партнерів, самостійно вирішувати проблеми, часто виконуючи нетрадиційні для себе функції. Так, видавництва відкривають власні друкарні, книжкові магазини чи кіоски, торгують папером; поліграфічні підприємства поєднують видавничу, торговельну, посередницьку діяльність, внаслідок чого відбуваються зміни та трансформації в інфраструктурному середовищі [4].

Так, історія інституційного розвитку ВВП надає можливість для подальшого окреслення трансформацій стосовно виходу діяльності на новий якісний рівень. Плани будівництва інноваційної економіки та її секторів мають враховувати особливості інститутів і механізмів регулювання, які володіють достатньою інерційністю (табл. 1).

Таблиця 1

Інституційні трансформації ВПД

Основні інститути	Характерні особливості	
	планова економіка	ринкова економіка
1	2	3
Загалом економічні інститути	Централізоване державне замовлення. Система планів та матеріально-технічного постачання, що регулює виробництво друкованої продукції в заданій номенклатурі, обсягах, відповідно до термінів та належної якості для задоволення потреб держави і суспільства. Функції підприємств зводяться передусім до виробництва продукції. Фіксовані види цін, розроблені профільними міністерствами і відомствами.	Випуск видавничо-поліграфічної продукції здійснюється на основі споживчого попиту. Відбувається конкуренція між виробниками. Види продукції, якість, обсяги виробництва, терміни виготовлення і збуту регулює ринок. Частка прямого впливу на ринок є незначною, переважно у вигляді державних замовлень.
Власності	Усі видавничо-поліграфічні підприємства перебувають у державній власності.	Можливість рівномірного розвитку державної, колективної та приватної власності. Зростання кількості приватних структур ВПД та забезпечення ними лівової частки продукту діяльності.
Контракту	Відомче регулювання відносин з постачання директивними вольовими методами. Договір постачання (контракту) розвивався на парадигмі його підзаконного регулювання із застосуванням імперативів та адміністративного впливу. Сторони за договором постачання керуються спеціальними підзаконними актами та відповідними адміністративними вказівками, а сам договір забезпечує реалізацію плану з випуску продукції ВПД.	Договір контракту є ринковим, майновим та цивільстичним за своєю сутністю та господарським за механізмом реалізації. Держава здійснює здебільшого контроль над виконанням певних угод і захистом прав власності.
Інфраструктури	Інфраструктурні елементи функціонально розмежовані: видавництва; поліграфічні підприємства; торговельні організації; освітні заклади; матеріально-технічне забезпечення; соціальна інфраструктура тощо. Централізоване формування, керівництво і управління.	Диверсифікація функцій і сфер діяльності структурних елементів інфраструктурного середовища на різних рівнях ВПД. Формування інфраструктури на основі реальних потреб ринку та конкуренції.
Безпеки держави	Формування панівної ідеології, жорстко контрольованої державою, що визначає політично-виховну, пропагандистську, культурну та освітню роль друкованої інформації.	Забезпечення розвитку культурних, духовних та освітніх потреб споживачів у друкованій інформації, формування їх політичних та ідеологічних переконань, що не суперечать загальнонаціональним інтересам держави. Втрата державою значного впливу на формування свідомості громадян та розгляд видавничо-поліграфічної продукції, насамперед, як товару, що забезпечує прибутковість.
Державне регулювання і підтримка	Управління видавництвами і поліграфічними підприємствами здійснюється з єдиного центру Держкомвидаву УРСР. Функціонування структур книгорозповсюдження – «Укркниги» та «Союздруку» пов'язувалося з видавничо-поліграфічною діяльністю і залежало від її результатів. Законодавча підтримка державою у напрямі фінансування, матеріально-технічного забезпечення, науково-технічного розвитку.	Підпорядкування структур ВПД єдиному центру відсутнє. Державне регулювання і контроль у видавничій сфері здійснює Державний комітет телебачення і радіомовлення України, що реалізовує державну політику у видавничій сфері. Державна підтримка зводиться до формування держзамовлень та окремих пільг в оподаткуванні, що постійно змінюються.

Основна роль інституційного розвитку та розбудови базових інститутів промисловості доволі докладно висвітлена протягом останніх років у зарубіжній і вітчизняній літературі.

У сучасних умовах господарювання очевидно, що інститути відіграють важливу роль у досягненні конкурентоспроможності та в ефективному розвитку країни загалом, та ВПД зокрема. У зв'язку зі специфікою ВПД як структурної ланки економіки існує значний вплив підприємств діяльності на важливі складові соціальних і політичних інститутів — ідеологію, свідомість, культуру, сукупність навичок, звичаїв, норм поведінки, а з іншого боку — вплив цих та інших політичних і соціальних чинників на сучасні тенденції розвитку діяльності через технології, ринок, державне регулювання та стан економіки загалом. Такій специфіці, залежно від вміння та умов її застосування характерна властивість сприяти або перешкоджати позитивним змінам у ВПД.

Україна сьогодні значно відстає в якості основних інститутів як від економічно розвинених країн, так і від низки країн Центральної, Східної Європи, а, зважаючи на посилення економічної кризи і фактор військової агресії з боку Росії, масштаби інституційного відставання навряд чи будуть скорочуватись. Отож залишається сподіватися на структурні перетворення і докорінну перебудову економіки, задекларовану урядом і президентом, та зобов'язання з її проведення перед західними партнерами, однак, чи будуть ці дії лише декларативними, чи матимуть реальний ефект до переходу від сировинного типу економіки до інноваційного покаже найближчий час.

Очевидно, що ВПД, як і всій економіці України, на шляху прогресивних інституційних перетворень і довготривалого економічного зростання не обійтися без удосконалення та підвищення якості інститутів. Водночас мають місце різні погляди на зміст характеру інституційних реформ, послідовність і строки їх проведення.

Так, В. Полтерович вважає, що інституційні реформи будуть перспективними, якщо вони узгоджені з ресурсними, технологічними та інституційними обмеженнями та передбачають вбудовані механізми, що стимулюють заплановані зміни інститутів і запобігають виникненню дисфункцій та інституційних пасток.

Інші науковці вважають, що в контексті переходу до ринку проблема трансформації набуває вигляду оптимізаційної задачі управління з закріпленими кінцями: початковий стан інститутів визначено, а кінцевий вигляд являє собою бажану сукупність інститутів сучасного розвиненого

ринку. Однак у цьому разі основне питання полягає в тому, які проміжні інститути слід утворювати у кожен проміжок часу, щоб максимізувати цільові функції (наприклад, сукупний дохід чи прибуток ВПД).

Сучасний видавничо-поліграфічний ринок України формує значна кількість підприємницьких структур, які, залежно від критеріїв функціонування та своєї місії на ринку, організовують діяльність відповідно до встановлених чинним законодавством форм власності та в різних організаційно-правових формах (рис. 2).

Інститут власності є базовим у структурі як теоретичної моделі, так і будь-якої реальної соціально-економічної системи. З нього починаються реформи, видозміненим інститутом вони, як правило, і завершуються. Проте українські реалії засвідчують: перерозподіл прав власності поки що не спричинив зростання економічної та соціальної ефективності підприємств ВПД, що підтверджують дослідження науковців Л. Швайки, А. Штангрета [5].

Перші істотні трансформації інституту власності ВПД відбулись у період "перебудови". Для цього етапу була характерна поява малих приватних видавничих, поліграфічних та книготорговельних фірм, зорієнтованих, передусім, на ринковий попит, які існували переважно в організаційно-правових формах кооперативів. Їх діяльність мала вже перші ознаки ринку: видавничо-поліграфічна продукція стала товаром, почали формуватися ознаки малих підприємств, основними завданнями стали пошук замовників та реалізація продукції споживачам.

Із здобуттям незалежності було офіційно проголошено курс на побудову ринкового типу економіки. Водночас відбулися революційні трансформації інституту власності, які стали поштовхом для виникнення великої кількості приватних підприємств у різних організаційно-правових формах. Доволі простий процес їх організації, зрозуміле адміністрування податків, відсутність значної конкуренції стали індикатором формування приватного бізнесу, який поступово заповнював пусті та слабкі ніші планової економіки. У цей період вдосконалювалися та розширювались напрями діяльності, насамперед торгівля та посередництво, у видавничій справі — періодика, у поліграфії — упаковка та етикетка.

Зокрема відбувалося законодавче закріплення інституту приватної власності, проводилося роздержавлення майна, розроблялися механізми державної підтримки та розпочала свою діяльність значна кількість міжнародних фондів та програм із підтримки малого підприємництва (рис. 2).

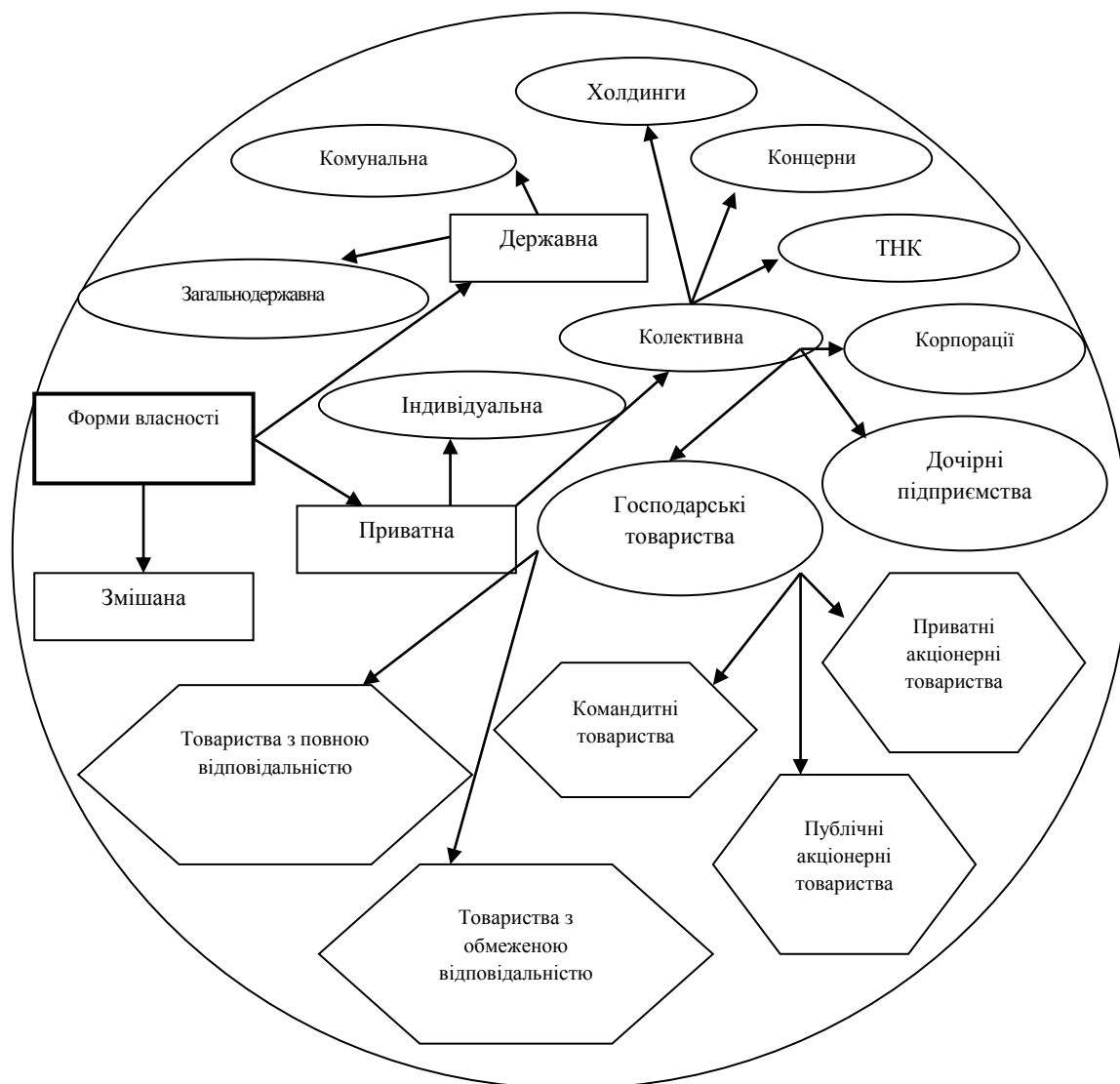

Рис. 2. Організаційно-правові форми інституту власності ВПД

Проте одночасно із позитивними моментами структурної перебудови економіки та розвитку інституту власності з'явилася величезна кількість проблем, які тією чи іншою мірою значно впливають на ВПД, негативні наслідки від більшості з них вітчизняна економіка неспроможна подолати і до сьогодні.

Не менш цікавим з погляду інституційних трансформацій є період функціонування діяльності за останні 12 років. Держава в особі Державного Комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення зробила чергову спробу реформувати державну власність, централізувати управління та вплив на ВПД шляхом об'єднання потужних державних «гравців» у єдину державну акціонерну компанію «Українське видавничо-поліграфічне об'єднання» (ДАК «Укрвидавполіграфія»). Об'єднання було створене у 2004 р., має ознаки холдингу та підпоряд-

ковується державі. До його складу входить 30 суб'єктів господарювання у 16 областях України.

Типові представники ДАК – приватні акціонерні товариства, які здійснюють видавничу, поліграфічну, торговельну, постачальницьку та науково-дослідну діяльність.

Значно погіршує стан вищезазначених суб'єктів те, що матеріально-технічна база підприємств ДАК морально та фізично застаріла. Так, ступінь спрацювання основного капіталу на підприємствах ДАК «Укрвидавполіграфія» зріс лише за період 2007 – 2011 рр. з 57 % до 69 %, а оновлення практично не проводилось. Технічний рівень холдингу майже не підвищувався з часів СРСР, а держава за період незалежності не виділяла коштів на технічне переозброєння.

Висновки. Отримані результати свідчать, про незавершеність інституційних змін у

відносинах власності ВПД. Поява приватної власності забезпечила стрімкий розвиток значної кількості підприємств ВПД на регіональних рівнях, які через вищезазначені особливості змогли захопити значну частку видавничо-поліграфічного ринку як за кількістю суб'єктів, так і за реалізацією продукції. Однак виникнення приватного сектора ВПД було зумовлене здебільшого створенням нових суб'єктів, а процеси з роздержавлення та приватизації відсувалися досить повільно.

Щоденно все більшої актуальності набуває завдання вдосконалення напрямів економічного розвитку ВПД, формуються та розробляються нові інституційні механізми, які обумовлюють методи і засоби оцінки інноваційної, виробничої та інвестиційної перспективи діяльності. За таких умов держава не може стояти осторонь та має брати активну участь у процесах визначення методів і форм держрегулювання діяльності промисловості, а проблематика різноманітності програм і

стратегій соціально-економічного розвитку галузей набуває особливого значення. Останні тенденції свідчать, що особливого значення набуває диференціація рівнів розвитку економіки. Найважливішим її напрямом розвитку стають процеси формування локальних і міжрегіональних ринків, а також формування інституційної ринкової структури, що зумовлює потребу переміщення акценту реформ із загальнодержавного на регіональний чи локальний рівні. За таких умов необхідний системний підхід до структурних перетворень промислового та інноваційного розвитку на засадах адаптації інститутів ринку до стратегій соціально-економічного розвитку та різноманітних регіональних програм. Усі ці особливості є базовими умовами для інституційного розвитку та зумовленого ним економічного зростання ВПД, а врахування специфіки діяльності дасть можливість побудови ефективної роботи агрегованих виробничих систем – невід'ємної складової частини соціально-економічної системи держави.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абалкин Л.И. Роль государства в становлении и регулировании рыночной экономики/ Л.И. Абалкин//Вопросы экономики, 1997. – № 6. – С. 4–12.
2. Базилюк В.Б. Особливості функціонування та розвитку підприємств ВПД: регіональний аспект: моногр./В.Б. Базилюк. – Львів: УАД, 2015. – 276 с.
3. Довгань Л.Є. Корпоративне управління: інституційні аспекти: моногр./Л.Є. Довгань, І.П. Малик. – К.: ІВЦ Політехніка, 2006. – 340 с.
4. Палига Є.М. Стан та розвиток видавничо-поліграфічного комплексу України: регіональний аспект: моногр. /Є.М. Палига, Г.І. Пушак, Я.Я. Пушак. – Львів: УАД, 2009. – 192 с.
5. Швайка Л.А. Економіка видавничо-поліграфічної галузі: підруч./Л.А. Швайка, А.М.Штангрет. – Львів: УАД, 2008. – 480 с.

REFERENCE

1. Abalkin L.I. (1997) Rol gosudarstva v stanovlenii i regulirovanii rynochnoi ekonomiki [The role of the state in the formation and regulation of the market economy] / L.I. Abalkin//Voprosy ekonomiki, 1997. – № 6. – p. 4-12. [in Russian].
2. Bazyliuk V.B. (2015) Osoblyvosti funktsionuvannia ta rozvytku pidpriemstv VPH: rehionalnyi aspekt: monohr. [Features of functioning and development of HSV enterprises: regional aspect: monogr.] /V.B. Bazyliuk. – Lviv: UAD, p. 276. [in Ukrainian].
3. Dovhan L.Ye. (2006) Korporatyvne upravlinnia: instytutsiini aspekty: monohr. [Corporate governance: institutional aspects: monogr.] /L.Ye. Dovhan, I.P. Malyk. – K.: IVTs «Vy-vo «Politekhnik»,p. 340. [in Ukrainian].
4. Palyha Ye.M. (2009) Stan ta rozvytok vydavnycho-polihrafichnoho kompleksu Ukrainy: rehionalnyi aspekt: monohr. [Status and development of the publishing and printing complex of Ukraine: regional aspect: monogr.] /Ye.M. Palyha, H.I. Pushak, Ya.Ya. Pushak. – Lviv: UAD, p.192. [in Ukrainian].
5. Shvaika L.A. (2008) Ekonomika vydavnycho-polihrafichnoi haluzi: pidruch. [The economy of publishing industry: texbook] /L.A. Shvaika, A.M.Shtanhret. – Lviv: UAD, p. 480. [in Ukrainian].

Одержано 24.02.2017 р.